

Streszczenie

1. Tytuł rozprawy doktorskiej

Wpływ przygotowania do sakramentu bierzmowania na religijność. Studium katechetyczno-socjologiczne na podstawie badań młodzieży w diecezji rzeszowskiej.

2. Streszczenie rozprawy doktorskiej

Tematyka religijności jest szeroko dyskutowana we współczesnym dyskursie naukowym i społecznym. Podejmowanie problematyki oscylującej wokół tego zagadnienia jest popularne ze względu na dynamiczne procesy społeczne i religijne, zachodzące obecnie w każdym społeczeństwie na świecie. Propagowane na szeroką skalę pseudowartości, takie jak: sekularyzacja, laicyzacja, hedonizm, konsumpcjonizm, utylitaryzm czy materializm, potęgują zjawiska zakwestionowania pojęcia religijności, a nawet negacji wszelkich form transcendencji i nadprzyrodzoności. W konsekwencji zjawisko odrzucenia Boga przekształca model społeczeństwa oparty na wierze chrześcijańskiej i kulturze europejskiej. Negatywne zjawiska odchodzenia od Boga i wiary dotyczą szczególnie młode pokolenie stojące na progu dorosłości. Z tej przyczyny Kościół kładzie szczególny nacisk na chrześcijańskie wychowanie i formację ludzi młodych.

Troska Kościoła o młodzież jest szczególnym wymiarem jego duszpasterskiej działalności. Wyraża się w ona licznych dokumentach Magisterium Kościoła, zwłaszcza po Soborze Watykańskim II, w wypowiedziach Konferencji Episkopatu Polski, licznych wskazaniach biskupów diecezjalnych czy wypracowanych dokumentach synodalnych w poszczególnych polskich diecezjach. Nauczanie to stanowi bogactwo treści i refleksji teologicznej, wskazuje na dużą różnorodność realizowanych programów formacyjnych, jak również treści, metod i form katechetycznych. Dalej w formacji i katechezie, ale również w towarzyszeniu ludziom młodym mającym na celu chrześcijańskie i religijne wychowanie młodego pokolenia. Jedną z form owej troski o rozwój wiary ludzi młodych jest przygotowanie do sakramentu bierzmowania, jakie podejmuje młodzież poprzez posługę duszpasterzy i katechetów.

Głównym przedmiotem rozważań podjętych w niniejszej dysertacji była odpowiedź na pytanie: Jaki jest wpływ procesu przygotowania do bierzmowania na religijność młodzieży w diecezji rzeszowskiej? W rozwiązaniu tak sformułowanego problemu badawczego posłużono się metodą właściwą teologii pastoralnej, którą jest paradygmat trzech etapów analizy teologiczno-pastoralnej. Głównymi źródłami pracy były wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród kandydatów do bierzmowania w diecezji rzeszowskiej, dokumenty Kościoła powszechnego, Kościoła w Polsce oraz diecezji rzeszowskiej oraz pomoce katechetyczne i duszpasterskie wykorzystywane w trakcie procesu formacyjnego. Badania nad wskazaną problematyką posiadały charakter interdyscyplinarny. Wyniki naukowej refleksji przedstawiono w pięciu rozdziałach.

W pierwszym rozdziale dysertacji zaprezentowano teologiczne rozumienie bierzmowania oraz normy eklesjalne dotyczące katechezy przed przyjęciem tego sakramentu.

Znaczenie sakramentu bierzmowania zostało zaakcentowane przez Sobór Watykański II. Nauczanie to było kontynuowane przez kolejne wypowiedzi Magisterium Kościoła, również na gruncie polskim. Dokumentem określającym aktualny kształt formacji do sakramentu bierzmowania są Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do sakramentu bierzmowania z 2017 roku. Wytyczne Kościoła w Polsce zostały omówione w drugiej części rozdziału. Z kolei w trzecim paragrafie przedstawiono szczegółowe wytyczne dokumentów diecezji rzeszowskiej, przede wszystkim w odniesieniu do konkretnych treści, metod i form, a także kwestii organizacyjnych.

Rozdział drugi był częścią metodologiczną pracy. W pierwszej kolejności ukazano charakterystykę wieku adolescencji ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju fizycznego, psychicznego, społecznego, światopoglądowego, a także zmian w zakresie przyjmowanych wartości moralnych. Pozwoliło to syntetycznie zaprezentować okres rozwojowy, w którym znajdują się kandydaci do bierzmowania oraz całą paletę przeobrażeń zachodzących na tym etapie życia człowieka. Następnie dokonano charakterystyki diecezji rzeszowskiej. Zasadniczym aspektem tych analiz była religijność ludzi młodych zamieszkujących ten region Polski oraz czynniki mające wpływ na poziom poszczególnych komponentów. Z kolei trzecia część rozdziału dotyczyła zastosowanej przez autora procedury badawczej. Wskazano pytanie główne oraz pytania szczegółowe. Na ich podstawie określono problemy szczegółowe, a w odniesieniu do nich hipotezy badawcze. Zaprezentowano również schematy heurystyczne zawierające grupy zmiennych, zależności oraz założenia metodologiczne pracy. Opisano także narzędzia badawcze oraz metodę realizacji pomiarów. Istotne było także przedstawienie socjologicznych metod interpretacji i analizy danych, weryfikacji hipotez i wnioskowania prakseologicznego. Rozdział drugi zwięźlił opis środowiska badawczego na podstawie odpowiedzi na pytania metryczkowe, zarówno pierwszego, jak i drugiego pomiaru. Pozwoliło to na dokonanie charakterystyki badanej młodzieży.

Trzeci rozdział dotyczył prowadzonych pomiarów socjologicznych. Znalazła się w nim ilościowa i jakościowa analiza zebranego materiału empirycznego, zarówno w pierwszym, jak i drugim badaniu. Pozwoliła ona zobrazować religijność młodzieży na początku procesu przygotowania i po jego zakończeniu. W tym celu zostały przedstawione parametry deklaracji wiary, poziomu wiedzy, częstotliwości podejmowanych praktyk religijnych (zarówno publicznych, jak i prywatnych), przyjmowanych postaw i wartości moralnych, a także stosunku do Kościoła i parafii. Pomocą do przedstawienia danych posłużyły wykresy, tabele oraz przede wszystkim zawarte w nich indeksy zestawiające i korelujące wyniki badań w odniesieniu do poszczególnych aspektów wraz z opisem istotnych kwestii.

Zebrane dane empiryczne zamieszczone w czwartym rozdziale dysertacji dotyczyły szkolnych lekcji religii oraz katechezy przed bierzmowaniem. Konceptualizacja metodologiczna pozwoliła dokonać oceny poszczególnych wymiarów katechezy na podstawie odpowiedzi kandydatów oraz stwierdzeń ich dotyczących. Dodatkowo treść została wzbogacona o analizę odpowiedzi otwartych, w których kandydaci wyrażali swoje opinie na temat wybranych elementów edukacji religijnej, podkreślając zarówno aspekty pozytywne, jak i negatywne. Licznie udzielone odpowiedzi zostały skategoryzowane, a następnie na ich podstawie zaprezentowano postulaty praktyczne.

Piąty z kolei rozdział pracy był logicznym następstwem prowadzonych badań. Dotyczył przede wszystkim weryfikacji problemów i hipotez badawczych na podstawie analiz

statystycznych. Na ich podstawie ukazano dynamikę zmian religijności oraz elementów procesu przygotowania, które miały na to wpływ. W dalszej kolejności dokonano analizy metod i form przygotowania, które wydają się być skuteczne i efektywne i są stosowane w diecezji rzeszowskiej. Ostatnią część rozdziału zwieńczyło przedstawienie postulatów prakseologicznych w świetle prowadzonych badań i dotyczących procesu przygotowania.

Przeprowadzone studium katechetyczne dało odpowiedź na pytanie o kształt katechezy przygotowującej do sakramentu bierzmowania oraz przede wszystkim ukazało jej wpływ na religijność kandydatów. Formacja przed przyjęciem sakramentu bierzmowania jest konkretnym wyrazem troski Kościoła o ludzi młodych. W związku z tym istotne wydaje się podejmowanie dalszych refleksji naukowych poświęconych tej tematyce.

Słowa kluczowe: religijność, bierzmowanie, katecheza, młodzież, ewangelizacja

Ks. Dominik Kieł